ՈՐՈՆՈՒՄՆԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՃԱՆԱՉՄԱՆ

1. ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ԻՆՉՈ՞Ւ ԽԱՉՈՒԵՑԱՒ

2. ԱՂՕԹԱԽԱՌՆ ԱՂԱՋԱՆՔ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ԻՆՉՈ՞Ւ ԽԱՉՈՒԵՑԱՒ

Աստուած ինչո՞ւ թոյլատրեց, որ Իր Միածին Որդին խաչուի. միթէ Աստուած փրկագինի՞ մը կարիքը ունէր: Սիրոյ Աստուածը, միթէ ուրիշի՞ մը զոհաբերութեամբ կը ներէ յանցաւորը, թէ Ի՛ր գթարատ սիրոյն համար:

Հեթանոս մեղքի՛ զոհագործութիւնը (անասուններու պատարագը) միթէ՞ աստուածահաճոյ հրահանգներ էին, թէ մարդահնար արարքներն: Հին Կտակարանի վերջաւորութեան, Մովսէսէ մօտ ութը հարիւր տարի ետք է, որ Իսրայէլի մարգարէները վերջապէս ըմբռնեցին թէ անասուններու զոհաբերութիւնները անիմաստ ու Աստուածահաճոյ չեն այլ մարդահնար աւելորդաբանութիւններ՝ ու վկայեցին ըսելով

«Քանզի ես ողորմութիւն կ՛ուզեմ և ոչ թէ զոհ,
Ու ողջակէզներէն աւելի՝ Աստուծոյ գիտութիւնը»
--Ովսեայ Ջ. 6:
«Արջառ մորթողը մարդ մեռցնողի պէս է,
Գառնուկ զոհողը շուն մորթողի պէս,
Նուէր մատուցանողը խոզի արիւն մատուցանողի պէս,
Կնդրուկ ծխողը կուռք պաշտողի պէս,
Կ՛ըսէ Տէրը.
Բայց ես ասոր պիտի նայիմ,
Այսինքն խոնարհին և կոտրած հոգի ունեցողին
Ու իմ խօսքէս դողացողին»--Եսայ. ԿՋ. 1-3:

Դաւիթ թագաւոր, իր գործած մեղքը (պոռնկութիւնը Ուրիայի կնոջ հետ) խոստովանելէն ու զղջալէ՛ն ետք, ներհոգւոյն աչքերու լուսաւորումով ու խոր գիտակցութեամբ ուղղափառօրէն կը պատասխանէ անասուններու զոհաբերութիւնը.

Սաղմոս ՃԱ. 16-17 համարներուն մէջ, ըսելով.

«Վասնզի զոհի չես հաճիր որ զանիկա
մատուցանէի.
Դուն ողջակէզի ալ չես հաւնիր:
Աստուծոյ զոհը կոտրած հոգին է.
Կոտրած ու խոնարհ սիրտը, (զղջումը)
Ով Աստուած, Դուն չես անարգեր»:

Դաւիթ թագաւոր կ՛անդրադառնայ, թէ ի՞նչ է որ Աստուած կը փնտռէ ու կը փափաքի տեսնել մարդ արարածի իսկութեան մէջ՝ կոտրած հոգի (զղջում) և խոնարհ սիրտ (խոստովանանք):

Աստուած մարդկային օրէնքներով չի գործեր, այլ գերագոյն իմաստութեամբ:

Հեթանոս կրօնքներու մէջ, անասուններ զոհել, իրենց աստ-

ւածները պատուելու և հաճեցնելու լաւագոյն ճեւը կը համարուէր:

Երեխաները, հեթանոս կրօնքներու մէջ, կը գոհագործուէին որպէս լաւագոյն միջոց իրենց աստուածները գոհացնելու և հաճեցնելու համար:

Յոյն պատմութեան մէջ Ակամեմնոն (Յունական բանակի հրամանատար)ը նոյնիսկ գոհագործել տուաւ իր հարազատ աղջիկը Իֆիճէնեան, ծովերու աստուածներուն, որպէսզի անոնք յաղթութիւն պարգեւեն բանակին:

Անոնք սխալ ընթացքով շիտակ նպատակի հասնիլ կ՛ուզէին:

Քրիստոնէութեան մէջ հաւատացեալին գոհը՝ Իր անճը ըլլալու է, ո՛չ թէ անասուն մը: Քրիստոս, մարդ արարածը զղջումի բերելու համար (մարդուն սխալ ընթացքը անոր ցոյց տալու համար) գոհեց Իր Անճը:

Ի՞նչ կը նշանակէ "անճը գոհել":

Մարդ արարած՝ "անճ"-ին մէջ համայն աշխարհ մը և ինքնատիպ պատմութիւն մը կայ, որովհետեւ մա՛րդ անճեռնմխելի էակ մըն է (մանրակերտ տիեզերք մը): Նոյնիսկ Աստուած, մարդ արարածի ազա՛տ կամքին ճեռնամուխ չ՛ըլլար (մատնիչ Յուդայի պարագան): Մարդու անճնականութիւնը բերդ մըն է, ամրոց, տաճար ու խոյանք: Գիտակից մարդը իր մէջ ունի երկու եզրեր՝ աստուածային ու մարդկային (հոգեղէն ու հողեղէն) որոնք շարունակ բախումի մէջ են, ու կը թափանցեն կեանքի բոլոր ոլորտները:

Ամենաազնիւը, ամենագեղեցիկը, ամենահզօրը և յաւերժականը՝ ինքնազոհողութեան զգացումն ու արարքն է:

Յիսուս Քրիստոս Իր Անճին և ապրումի՛ն ընդմէջէն ցոյց տուաւ Հօր Աստուծոյ Դիմագիծը և Ինքնութիւնը՝

ՍԷՐՆ ՈՒ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆԸ

Քրիստոս Իր ինքնազոհ խաչելութեամբ, ու կատարելով Իր Հօր կամքը դարճաւ Փրկիչը աշխարհի: Աստուծոյ սիրոյն գագաթնակէտը տիեզերքի ստեղծագործութեամբ չի յայտնաբանուիր, այլ Իր Որդւոյն Խաչելութեամբ՝ Հօր Աստուծոյ տառապանքը արտայայտելով: Ան կ՛ըսէ Յով. ԺԷ.1 համարին մէջ.

«Փառաւորէ՛ Որդիդ, որպէսզի Որդիդ ալ Քեզ փառաւորէ»:

Յիսուս Քրիստոս Իր լուռ խաչելութեամբ ջանաց մարդկութեան ցոյց տալ անոնց սրտին մթապատութիւնը, երբ բնակա՛ն զօրութիւններ, ի պատիւ իրենց Տիրոջ, մարեցին երկնակամարի լապտերները որպէսզի այդ խաւարումին ընդմէջէն մարդիկ տեսնեն Հօր Աստուծոյ անսպառ սէրն ու ողորմութիւնը:

Քրիստոս Իր տառապանքի՛ն ընդմէջէն ջանաց ցոյց տալ մարդկային բրտութիւնն ու Աստուծոյ բարեգթութիւնը հանդէպ մեղաւոր մարդկութեան: Նոյնիսկ Յիսուս Իր կոտտացող ցաւին ընդմէջէն ու համատարած մթութեան մէջ փայլատակեց Հօր

Աստուծոյ բարեգթութիւնը և Անոր ՍԻՐՈՅ կանթեղը, ըսելով.

«Հա՛յր, ներէ՛ ասոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչ կ՚ընեն»:

Յիսուս Քրիստոսի փնտռած "փառ"ը, Իր Անձը մեծարել չէր, այլ Հօ՛ր Աստուծոյ և Ի՛ր ներո՛ւմ փրկութեան իրագործումը. Ան ըսաւ.

«Յաւիտենական կեանքը Քեզ Ճանչնա՛լն է՝ որպէս ճշմարիտ միակ Աստուած և Ճանչնալ Յիսուս Քրիստոսը՝ որ դուն ղրկեցիր»:

Տիեզերքի ստեղծագործութիւնը մեբենակա՛ն (նիւթական) արարչագործութիւն մըն էր, իսկ Քրիստոսի Խաչելութիւնը՝ **հոգեկա՛ն** ստեղծագործութիւն մը՝ արուեստի, բարիի և ճշմարտութեան վերածնունդը, որ պէտ է արտացոլայ հաւատացեալին զղջացո՛ղ սիրտին մէջ: Քրիստոսի վարդապետութիւնը (պատգամը) գիրբերէ ուսանելի փիլիսոփայութիւն մը չէ՛, այլ կենդանի՛ Անձնաւորութենէ բխած կենդանարար զօրութիւնն է:

Քրիստոնէութեան առանցքը՝ Յիսուս Քրիստոսի Ա՛նձն է, Անոր լուսեղէն ոտնահետքերը, Անոր բարեգութ ու ողորմած հայեացքը, Անոր սիրոյ և առինքնող ժպիտը ապաշխարող ու զղջումի եկող մեղաւորներուն համար:

Ուստի ինչպէ՞ս ըմբռնելու է Սրբ.Խաչելութիւնը: Յիսուսի Խաչելութիւնը ինչպէ՞ս կը փրկագործէ մեղաւորը: Քրիստոսի տառապա՞նքը հաշտեցուց զԱստուած մեղաւորին հետ: Աստուած ինչո՞ւ թոյլ տալու էր որ Իր Միածինը խաչուի: Միթէ Արարիչ Աստուած Իր Որդւոյն մահուա՞ն կարիքը ունէր:

Յիսուս Քրիստոսի խաչելութիւնը զԱստուած հաճեցնել չէ՛ր. Աստուած արդէն իսկ կը սիրէր Իր բարձրագոյն արարչագործութիւնը՝ մարդը:

Խաչեցեալին թափած Արիւնը յագեցում ու հատուցում մը չէ՛ր աստուածային բարկութեան: Աստուած, հեթանոսներու պաշտած աստուածներու նման՝ նախանձոտ ու վրէժխնդիր աստուած մը չէ այլ բազումողորմ ու բարեգութ: Հեթանոս աստուածները պատժող, հեշտամոլ ու բարկացոտ անձնաւորութիւններ կը նկատուէին:

Հայր Աստուած՝ ներող ու սիրող Արարիչ ներկայացաւ Իր Որդւոյն Աստուածայայտնութեամբ որ յաւերժօրէն կը հրաւիրէ բեզ և զիս ըսելով.

«Ինծի՛ եկէք դուք բոլորդ, յոգնածներ և բեռնաւորուածներ, և ես հանգիստ պիտի տամ ձեզի»
-----Մտ. ԺԲ.28:

«Թող չխռովին ձեր սիրտերը.հաւատացէ՛ք Աստուծոյ, հաւատացէ՛ք նաեւ ինծի»--Յով. ԺԴ.1:

Վերոյիշեալ արտայայտութեամբ, Քրիստոս կը խորհրդանշէ, բացատրել կ՚ուզէ, ըսելով. "Ի՛մ ներկայացուցած Աստուծոյ հաւա-

տացէք, ո՛չ թէ ձեր կարծած ու երեւակայական՛ աստուածներուն":

Յետոյ Յիսուս կ՛աւելցնէ ըսելով.

«Ես եմ Ճամբան, Ճշմարտութիւնը և Կեանքը»,

որ կը նշանակէ՝ "Ի՛մ յայտնութիւններս Ճշմարիտ են, Ճամբա՛ն են ու նաեւ յաւիտենական Կեա՛նքը:

Յով. ԺԴ.3 համարներուն մէջ Քրիստոս կ՛ըսէ.

**«Յաւիտենական կեանքը ինձ ճանչնալն է՝
որպէս Ճշմարիտ միակ Աստուած և ճանչնալ
Յիսուս Քրիստոսը՝ որ դուն ղրկեցիր»:**

Ընտրեալ մեղաւորի մը փրկութիւնը, Ճշմարի՛տ Աստուծոյ ճանչնալով կ՛ըլլայ (ճանչնալ՝ վստահիլ կը նշանակէ): Այն Ճըշմարիտ Աստուծոյ ողջոյնը, Քրիստոսի յայտնութեամբ փոխարկըւած է. «Մի՛ վախնաք»-ի սիրո՛յ ողջունով, զոր կը զատորոշէ Քրիստոնէակա՛ն հաւատքը բոլոր միւս կրօնքներէն:

Աստուածորդի Յիսուս, առաքելութեան մը համար ղրկուեցաւ աշխարհ Հօր Աստուծոյ կողմէն: Բարին Աստուծոյ Առաքելութիւնը հազիւ Մարդացաւ, չարը պայքառեցաւ լռեցնել ու իր սաղմին մէջ խեղդել մանուկ Յիսուսը, խողխողելով Բեթլեհէմի բոլոր նորածին մանչ զաւակները: Տասներկու տարեկանին Յիսուս Քրիստոս սկսած էր յայտնել Իր առաքելութեան իմաստն ու նպատակը Երուսաղէմի տաճարին բահանաներուն և իմաստասէր դպիրներուն: Երեսուն տարեկանին Յիսուս կու գայ Յովհաննէս Մկրտիչին ու կը մկրտուի բոլոր աշխարհի մեղքերուն համար:

Մկրտութենէ յետոյ Ան կ՛երթայ անապատ աղօթելու և իր առաքելութեան ծրագիրները մշակելու Իր Հօր հետ: Յիսուս հրապուրուած Իր Հօր ներկայութենէն, կը մոռնայ նոյնիսկ Իր մարմնական պահանջները ու քառասուն օր ետք կ՛անօթենայ:

Չարը որ շուրի նման հետապնդած էր Զայն, Յիսուսի մարմնական տկարութիւնը առիթ նկատելով ուզեց փորձել Զայն ու իրեն հպատակեցնել ու խոտորել Անոր փրկարար առաքելութիւնը:

Քանի մը հրապուրիչ խոստումներէ վերջ, Սատանան ցոյց տուաւ Յիսուսի աշխարհի բոլոր թագաւորութիւններն ու անոնց փառքը և ըսաւ. «Այս բոլորը ինձի պիտի տամ, եթէ գետին իյնալով երկրպագես ինծի»:

Հօր Միածինն Յիսուս, յոգնած անօթի և Սատանային տաղտկալի և անպատկառ հարցաբննութիւնէ ձանձրացած, կ՛ըսէ փորձիչին.

«Ետին գնա, Սատանա՛յ, որովհետեւ գրուած է՝ պիտի երկրպագես Ո՛ւ Տէր Աստուածդ և Զա՛յն միայն պիտի պաշտես»:

Սատանան, պարտուած, զինաթափ ու խելակորոյս, այնուհետեւ կը մտածէ նենգամտօրէն սպաննել տալ Յիսուս Քրիստոսը մարդ արարածներու ձեռքով, ու վերջ դնել Անոր հրապուրիչ ու

փրկարար առաքելութեան, շարունակելու համար իր տիրապետութիւնը այս աշխարհի վրայ:

Պարտուած և ամօթահար, Սատանան սկսած է ուրուագծել չարամիտ պայքարամարտ մը երկնային Պատգամատուրին դէմ:

Տաճարին քահանաները, դպիրները և Փարիսեցիները, որոնք զմայլացան տասներկու տարեկան Նազովրեցիին, այժմ կը նախանձին երեսուն տարեկան Նազովրեցիին ու կը ջանան լռեցնել Զայն:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ տաճարամոլ հոգեւորականները սեփականացուցած էին Միաստուածութեան կրօնքը իրենց հեթանոսական աւանդութիւններով և մարդաստեղծ վարդապետութիւններով:

Չարը մտնելով Փարիսեցի հոգեւորականներու մտածումներուն մէջ նախապաշարած ու բրբրած էր զանոնք Յիսուսի դէմ:

Չարը զարկաւ Յիսուսի աշակերտներու սիրտերուն դուռը ու ջանաց կաշառել բոլորն ալ դաւելու և մատնելու իրենց սիրելի Վարդապետ Յիսուսը: Սակայն բոլորն ալ վտարեցին զայն իրենց սիրտերէն, ըսելով. «Ետի՛ս կորսուէ Սատանայ»:

Սակայն այս աշխարհի դրամական աստուածը իր շլացուցիչ զօրութեամբ գտած էր Յուդա Իսկարիովտացի անունով աշակերտ մը, որ նախընտրեց ծառայել հարստութեան փոխանակ կրելու Յիսուսի տուած անձնանուիրումի խաչը: Յիսուս ո՛չ թէ իբրեւ փրկութեան նոխազ մեռաւ, որպէս ադամական մեղքի փրկագին ինչպէս Սրբ. Օգոստինոս կը վկայէ, այլ Իր աստուածապատգամ առաքելութեան համար սպաննուեցաւ ու նահատակուեցաւ:

Իրեն հաւատարիմ աշակերտներուն եւս Յիսուս նախաձայնեց ըսելով.

> **«Իրենց ժողովարաններէն դուրս պիտի դնեն ձեզ** (կախակայեն, նզովեն և աքսորեն) **և ժամանակ պիտի գայ, երբ ո՛վ որ ձեզ սպաննէ՝ պիտի կարծէ թէ Աստուծոյ ծառայութիւն կը մատուցանէ:..... Որովհետեւ չճանչցան ո՛չ Հայրը և ո՛չ ալ զիս»**
> --Յով. ԺԶ.1-3:

Յիսուս Իր խաչելութիւնը աւելի պայծառօրէն բացատրելու համար կ՛ըսէ աշակերտներուն.

> **«Այս աշխարհի մէջ նեղութիւն պիտի ունենաք, սակայն քաջալերուեցէ՛ք, որովհետեւ ես յաղթեցի աշխարհին»**
> --Յով. ԺԶ.33:

Քրիստոսի սրբարար Խաչելութիւնը ու փրկարար Արիւնը թափուեցաւ ո՛չ թէ զԱստուա՛ծ հաճեցնելու համար, այլ մեզ և զիս ցնցելու, և գիտակցութեան բերելու համար մեզ, որպէսզի տեսնենք մե՛ր մեղաւոր ըլլալը: Քրիստոս Իր զոհաբերութեամբ կը յուզէ՛ մարդկութեան գիտակից ու զգայուն խիղճը: Քրիստոսի Խաչելութիւնը պատմական նոր ու խորունկ անդրադարձի և ինք-

նագիտակցութեան երկունք մը բացաւ մարդու ներաշխարհին մէջ:

Ո՛չ թէ Աստուծոյ արդար բարկութիւնը խաչեց Յիսուս Քրիստոսը, այլ մե՛ր անմտութիւնը, մե՛ր ատելութիւնը հանդէպ Իր սիրոյն, ու մեր անճնասիրութիւնը, վրէժխնդրութիւնն ու ցոփութիւնը:

Օրինակ:

Անառակ, անկիրթ ու բարկացոտ զաւակ մը, վիճաբանութեան մը ընթացքին հօր հետ, սխալմամբ կամ վայրագ անմտութեամբ կ՛ապտակէ իր ծնողքը ու արիւնլուայ կը ճգէ անոր դէմքը: Այս անմարդկային բիրտ արարքը կրնայ ունենալ երկու հետեւանքներ (ժխտական ու դրական), որ այլեւս կախեալ է ո՛չ թէ զաւկէն, այլ ծնողքէն: Եթէ ծնողքը կը սիրէ իր զաւակը անսպառ սիրով ու կ՛աղերսէ զինք ապտակող զաւկին, ըսելով. «Կը սիրեմ քեզ ու կը ներեմ քեզի», անչափահաս և անմիտ զաւակը կրնայ ունենալ հոգեփոխութիւն մը ու զղջալով իր գործած վայրագութեան համար, ծնրադիր ներում կը խնդրէ հօրմէն ու կը սկսի սիրել իր ծնողքը նուիրելով ինքզինք անոնց բարի կամքին:

Երկրորդ.- Ծնողք մը իր զաւկին այս գազանութեան դիմաց եթէ տունէն վտարէ զինքը ապտակող անմիտ զաւակը այդ տղան կրնայ կորսուիլ, երբեք չզղջալ ու բնաւ չվերադառնալ տուն:

Աստուած գիտնալով մարդ արարածին ըմբռնողութեան սահմանը, զայն փրկելու համար հանդուրժեց անոր բրտութեան, անմտութեան ու վայրագութեան, և թոյլ տուաւ որ Յիսուս խաչուի:

Ո՛չ թէ Ի՛նք (Աստուած) գոհացում ուզեց գտնել ու հաշտուիլ մեղաւոր մարդկութեան հետ, այլ՝ որպէսզի մարդ արարածը ի՛նք, ի՛ր գործած բրտութիւնը կարենայ տեսնել չօշափելի ու տեսանելի կերպով՝ սուրբ ու փրկարար խաչելութեան տառապանքին մէջ:

1. «Քրիստոս մեր մեղքերուն համար մեռաւ», խօսքը Պօղոս առաքեալի, կը նշանակէ թէ, Յիսուս մեռաւ մեր մեղքերուն համար, որովհետեւ մե՛ր մեղքերը հեռացուցած էին մեզ Աստուծմէ: Ուստի Յիսուսի փրկարար Խաչելութեան մէջ մեղաւորը կը տեսնէ ի՛ր մեղքերուն արդիւնքը, կը զղջայ ու կ՛ապաշխարէ: Մեղաւորը զղջումի, ապաշխարանքի ու դարձի բերողը Քրիստոսի սուրբ խաչելութիւնն է միայն: Սրբ. Խաչէն արտացոլացող Աստուծոյ Սէրը միանալով Յիսուսի թափած Արեան կը սթափեցնէ մեղաւորը ու զայն զղջումի կը բերէ:

Պետրոս առաքեալ իր առաջին քարոզութեան մէջ կ՛ըսէ.

«Յիսուս Նազովրեցին, այն մարդը զոր Աստուած ներկայացուց ձեզի զօրութեամբ, նշաններով և զարմանալի գործերով...մատնելով զայն՝ անօրէններու ձեռքով փայտի վրայ գամեցիք և սպաննեցիք:

Աստուած յարութիւն տուաւ անոր՝ լուծելով մահուան կապանքները:...Արդ, Իսրայէլի ամբողջ տունը վստահօրէն թող գիտնայ, թէ Աստուած է որ զինք ըրաւ Տէր, և՛ Օծեալ.

ա՛յն Յիսուսը՝ զոր դուք խաչեցիք»:

Այս որ լսեցին՝ զղջացին իրենց սիրտերուն մէջ և ըսին Պետրոսին ու միւս առաքեալներուն.

«Ի՞նչ պիտի ընենք, եղբայրնե՛ր»:

Պետրոս ըսաւ անոնց.

«Ապաշխարեցէ՛ք, և ձեզմէ ամէն մէկը թող մկրտուի Տէր Յիսուս Քրիստոսի անունով՝ մեղքերու թողութեան համար և պիտի ընդունիք Սուրբ Հոգիին պարգեւը:... Ամանք յօժարութեամբ ընդունելով անոր խօսքը՝ մկրտուեցան. և այդ օրը անոնք երեք հազար հոգիի չափ աւելցան»
--Գործք Բ. 14-41:

2.«Քրիստոս մեզ սիրեց և մեզ փրկելու համար Ինքզինքը Աստուծոյ ընծայեց որպէս անուշահոտ ընծայ և զոհ»--Եփես. Ե.2:

Կը նշնակէ, թէ մարդկութիւնը մոռցած էր իր ստեղծագործութեան պատճառ-նպատակը, իր գոյութեան իմաստը և կ՛ապրէր դատարկ և անյոյս գոյացութիւն մը: Սարսափելի է մտածել վայրկեան մը, որ մարդ, ըլլալով ամենազգայական ու բանական էակը աշխարհին, անտէր էր անհունին մէջ: Այս երկրագունտը, որ կը ծառայէ բոլոր կենդանական աշխարհին որպէս ամուր և միակ պատսանդան, կը թաւալի անսահման եթերի՝ պարապութեան մէջ:

Ու մտածել թէ այս բոլորին մէջ մինակ է մարդ և անտէր:

Ահա այսպիսի դրութեան մէջ Յիսուս կը յայտնէ Հօր Աստուծոյ անսահման սէրն ու գթութիւնը հանդէպ մարդ արարածին:

Հայր Աստուած ոչ թէ մէկու մը ողջակիզութեամբ պիտի բաւէր ու ներէր մարդոց մեղքը, այլ Ան Իր սէրը յայտնելու համար մարդկութե՛ան, Իր միածին Որդւոյն անձնազոհ և կամարար խաչելութեան յօժարեցաւ: Ա՛յդ անձնանուէր Դիւցազնը գտնուեցաւ Յիսուս Որդիին մարդասիրութեան մէջ, երբ Ան ստանձնեց կատարել այդ դժուարագոյն յանձնարարութիւնը և ըսաւ Աստուծոյ.

«Ահաւասիկ կու գամ **քու կամքդ կատարելու,**
ո՛վ Աստուած» --Եբր. Ժ.9:

Յիսուս զոհեց Իր անձը ո՛չ թէ հաճեցնելու համար զԱստուած, այլ իրագործելու Իր առաքելութիւնը: Յիսուս, զԱստուած բացայայտելու պայքարամարտի ընթացքին մեռաւ, չարին՝ Սատանային մեղսակիցներու դաւադրութեամբ: **«Սակայն Աստուած զայն յարուցանեց, մահուան կապանքները փշրելով, որով ցոյց տուաւ՝ թէ մահը չէր կրնար իշխել Անոր վրայ՝ Սիրոյ»**:

Արեան հոսումը, վաղ դարերէն սկսեալ, ամենազօր արտայայտութիւնն է զգաստութեան և սթափումի բերելու համար մարդը, բան հակամարտութիւնը կամ լուծիչը: Արեան հոսումը վիրաւոր անձէ մը, ունի անբացատրելի միստիկ, հոգեցունց և ներանձնական խոր զգացողութիւն: Զգացողութիւնը ուրիշ բան չէ՛, բայց

եթէ հոգեկա՛ն հաղորդութիւն: Առանց զգացողութեան մեռած է «ես»ը: Փրկարար Խաչեցեալին առջեւ, մարդուն (մեղաւոր կամ հաւատացեալ) կուտակուած զգացումները դուրս կը ժայթքին իր շրթներէն և աչքերէն նման կայծերու: Ան գալով ինքզինքին կը խոստովանի "Անառակ Որդւոյն" նման ու կ՛ըսէ.

«Հա՛յր, մեղանչեցի երկնքի դէմ և Քու առջեւդ»:

Քրիստոսի Խաչելութեան ցաւն ու տառապանքը աւելի՛ խոր էր Հայր Աստուծոյ համար, քան Իր Որդւոյն՝ Յիսուսի: Որովհետեւ ծնողք մը աւելի՛ կը տառապին իրենց որդւոյն ցաւով, քան իրենց զաւակը: Աստուծոյ այս անտանելի ցաւին ու տառապանքին պատճառաւ երբ Հայր Աստուած դարձուց Իր հայրական հայեացքը Գողգոթայէն, մեր Տէրն ու Փրկիչը աղաղակեց ըսելով.

«Աստուած իմ, Աստուած իմ ինչո՞ւ թողուցիր զիս»:

Տիեզերային այս տրամային առջեւ ի՞նչ ըլլալու է նաեւ մե՛ր մտածումը, տրամադրութիւնը և ընդառաջումը:

Սրբ. Խաչելութեան պատուանդանին, ծնրադիր կը մտածենք ու կը սթանչանանք Հօր և Որդւոյն միակամութեան: Հայր Աստուած ու Որդին դարձած են մէկ կամք, մէկ արտայայտութիւն և մէկ փրկարար Ջօրութիւն:

Քրիստոս Իր հօտին ու ոչխարներուն (Եկեղեցիին), Իրեն հաւատացողներուն և Ջինք սիրողներուն համար այսպէս ըսած է.

> **«Հայրս զիս կը սիրէ որվհետեւ կեանքս կու տամ՝ վերստին առնելու համար զայն: Ոչ ոք կրնայ կեանքս ինձմէ խլել: Ես իմ կամքովս կեանքս կու տամ: Իշխանութիւն ունիմ զայն տալու, ինչպէս նաեւ իշխանութիւն ունիմ զայն վերստին առնելու: Այսպէս պատուիրեց Հայրս ինծի»**
> --Յով. Ժ.17-18:

Քրիստոսի վերոյիշեալ նուիրումն ու սէրը, մեղաւոր մարդկութիւնը ցնցելու և արթնցնելո՛ւ համար է: Յիսուս հանդուրժեց մեր անչափահասութեան վայրագութիւնը (խաչելութեամբ) և կամաւոր եղաւ յայտնելու Հօր Աստուծոյ սէրն ու ողորմութիւնը հանդէպ մարդկութեան:

Հոգեգալուստին, Պետրոս առաքեալ կը հրաւիրէ իր ազգակիցները (Յիսուսը խաչողները), որ գղջումի գալով ստանան Աստուծոյ ողորմութիւնը, որովհետեւ Աստուած թէ սիրո՛ղ է և թէ ներո՛ղ, Պետրոս առաքեալ կ՛ըսէ.

> **«Ով Իսրայէլացիներ, լսեցէ՛ք այս խօսքերը. Աստուած ինքզինքի ցոյց տուաւ, թէ իր ընտրեալը Նազովրեցի Յիսուսն էր, որուն ձեռքով Աստուած ձեր մէջ կատարեց Իր սքանչելի գործերը, հրաշքները և նշանները.....**
> **և դուք անօրէններու ձեռքով զայն խաչի վրայ**

գամելով սպաննեցիք. Աստուած զայն յարուցանեց լուծելով մահուան կապանքները փշրելով, որով ցոյց տուաւ թէ մահը չէր կրնար իշխել Անոր վրայ»:

Այս որ լսեցին՝ զղջացին իրենց սրտերուն մէջ և ըսին Պետրոսին և միւս աշակերտներուն.

"Ի՞նչ պէտք է ընենք, եղբայրնե՛ր":

Պետրոս ըսաւ անոնց.

"Ապաշխարեցէ՛ք և իւրաքանչիւրդ մկրտուեցէք Տէր Յիսուս Քրիստոսի անունով՝ մեղքերու թողութեան համար»----Գործք. Բ.22-24, 37-38:

Մարդկային հոգեբանութեան կառուցուածքը, արդի համալսարաններու ուսուցած նիւթապաշտ հոգեբանութեան սկզբունքներով չգործեր, այլ անսպա՛ռ սիրոյ և անսահման անճնազոհութեան սկզբունքներու վրայ կառուցուած է, ու կը ներկայանայ մարդկութեան՝ Քրիստոսի Սրբ.Խաչելութեան տեսանելի, շօշափելի ու անթերի ներկայացումով, ուր Ան կ՛ըսէ.

«Հա՛յր, ներէ՝ անոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ի՛նչ կ՛ընեն»:

Այս եզակի ու աննման զոհողութիւնը Յիսուս պատկերացուց Խաչին վրայ, ո՛չ թէ շարժելու համար Հա՛յր Աստուծոյ գութը հանդէպ մարդ արարածին, այլ Քրիստոս ուզեց ցոլացնել խաչին վրայ Հօ՛ր Աստուծոյ խորհուրդ Խորին սէրը, ու մարդ արարածին կոպտութիւնը, որ իր անմիտ վրէժխնդրութեամբ որբան կը ցաւցնէ ու տառապանք կը պատճառէ Աստուծոյ բարեգութ ու ողորմած Հոգւոյն:

Քրիստոսի Խաչելութիւնը Գողգոթայի բարձունքին վրայ չվերջացաւ, այլ կը շարունակէ՛ ցարդ, ու մանաւանդ առաւել եւս կը կրկնուի 20-րդ դարու ընթացքին, ծնողքներու ու զաւակներու միջեւ: Այժմու սանձարձակ ազատութեան և տուփամոլ հեռատեսիլի պատկերացումներով, պատանիներ ու անչափահաս երիտասարդներ կը վիրաւորե՛ն իրենց ծնողաց սրտերն ու հոգիները:

Ծնողներ շուարած են ու խռոված, իսկ զաւակներ դարձած են ամբարտաւան, ցանկամոլ, անհնազանդ ու ոճրագործ: Ոչ կառավարութիւնը գիտէ ինչ ընելիքը ու ո՛չ ալ դպրոցական դաստիարակները: Պատճա՞ռը, որովհետեւ արդի դարը կը փնտռէ այս հարցին լուծումը կրօնական ու հոգեւո՛ր պարունակէն դուրս՝ անաստուած նիւթապաշտութեան մէջ: Որովհետեւ մարդ արարածը կազմուած է աստուածայի՛ն կերպարով, ան կարիքը ունի ճանչնալու և զանազանելու ճշմարիտը կեղծէն և ուղիղը սուտէն:

Արդի հոգեբանական յարաբերականութեան բացատրութեամբ աստուածաստեղծ մարդ չի կրնար որոշել և ըմբռնել բարոյական

առաքինութիւնը:

Հոգեւոր կոչուած ամենավսեմ հարցերը թանձրացեալ չեն, շօշափելի և տեսանելի չեն, այլ միայն զգալի և իմանալի հոգեկան կարողութեամբ: Մարդու կեանքը պայքա՛ր մըն է անողոք, սաղմնային վիճակէն մինչեւ ծնունդ, ու ծնունդէն մինչեւ մահ:

Սաղմնային էակը կը պայքարի՝ կազմաւորուելու և աշխարհ գալու համար, մանուկը կը պայքարի՝ ոտքի կանգնելու համար, երիտասարդը կը պայքարի՝ յաղթելու համար, չափահասը կը պայքարի՝ արդիւնք մը ճեռք բերելու համար,՝ ծերունին կը պայքարի՝... չմեռնելու համար:

Ուստի, Յիսուս եւս որպէս մարդո՛ւ Որդի, ինքզինք ըմբռնելի դարձուց մարդկութեան, Ի՛ր արիւնահոս նահատակութեամբ, ո՛չ թէ առ Աստուած կամ որպէս փրկագին առ Սատանան, այլ ցոյց տալու Աստուծոյ սէրը հանդէպ մարդ արարածին՝ բեզի և ինծի:

Որովհետեւ Աստուծոյ հետ ըլլալը մարդու բնութեան իսկ, մաս կը կազմէ:

Իմ համեստ կարծիքով, ընտանեկան սոյն դժխեմ հարցը, իր պարզ հասկնալի և ըմբռնելի կերպով Աստուած բացատրած է Գողգոթայի սարին վրայ դարեր առաջ:

Մարդու մը **ինքզինքին գալը**՝ "նոր ստեղծուած"մը ըլլալը, ապաշխարելը ո՛չ **օրէնքով** կը գործադրուի, ո՛չ կաշառքով կը յաջողի ու ոչ իսկ խօսելով, այլ՝ հոգեկան ու մարմնական տառապանքով: Աստուածայայտնութիւնը՝ առարկայական (կենդանի) ներկայացումն է Հօր Աստուծոյ ներզգայական Սրտին, որ կը տրոփէ անսպառօրէն սէր ու շարունակաբար կ'արիւնի մարդոց վայրագութեան պատճառաւ ու կը ներկայանայ մարդկութեան՝ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի սուրբ Խաչելութեամբ:

Ջաւկի մը դարձը դէպի տուն, տեղի կ'ունենայ մի միայն ծնողքի մը տառապանքով, վիշտով ու անսակարկ սիրով: Անմիտ զաւկի մը, բիրտ անչափահասի մը հասկացողութիւնը կը լուսաւորուի միայն, երբ տեսնէ իր ծնողաց արցունահոս տառապանքը ի՛ր գործած սխալներուն պատճառաւ, ու անոնց ցոյց տուած անհուն սէրը: Այսպիսի զոհաբերութիւն ու անկաշառ սէր ցուցադրող ծնողքներէն ոմանք, թերեւս, իրենց կենդանութեան չտեսնե՛ն իրենց հարազատներուն դարձը դէպի պապենական տուն, զղջում ու հաւատք, սակայն անպայման այդ ծնողներուն զոհողութիւնը պիտի վարձատրուի, նոյնիսկ իրենց մահէն յետոյ:

Այն ծնողքները, որոնք հաւատքով ու աղօթքով առ Աստուած, վեհանձնօրէն սէր յայտնած են իրենց զաւակներուն ու տառապա՛ծ անոնց մեղքերուն պատճառաւ, ականատես պիտի դառնան իրենց սիրելիներու դարձին Յարութեա՛ն առաւօտուն:

Ապրիլ 3, 1996
Թորոնթօ

ԱՂՕԹԱԽԱՌՆ ԱՂԱՋԱՆՔ
ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

Աղօթքի պարզ բառերը ու անոնց խորազնին կրկնութիւնը կը ծառայէ առաջնորդելու հոգին բարձրագոյն ներապրումներու, ինքնամփոփման, ներանձնական և միստիքական կեանքի:

Վանական աղօթաբոյր ու ներանձնական հոգեխառնութեամբ խորհրդաւորուած մտածումներն ու խորհրդածութիւնները, յարաբերութիւն և աղօթքներ են ինքնին:

Նման մեր պապերու աղօթանուէր հաւատքին ու մաքառումներուն, սեւեռենք մեր հայեացքը աղօթանուէր զգացումով առ Հայր Երկնաւորը: Հաւատացեալի մը պարտականութեան և զգայնութեան վայելքը կը կեդրոնանայ Եկեղեցւոյ պաշտամունքային հաւագականութեան մէջ և միասնակա՛ն աղօթասացութեամբ:

Դաժան և բանդիչ խուժանները հիմնովին կործանեցին ամէն բարձրացող աղօթավայր, հաւատքի յուշարձաններ, գերեզմանաքարեր, բանդակուած զարդասիւներ, որոնք թանկագին ճառագայթումներն էին հոգւոյ խաւար անդունդներու վրայ: Սակայն չի կրցան կործանել այդ քարաշէն կոթողներու ետին, պահուած հոգեկա՛ն հաւատքը և սէրը առ Աստուած. կը հիանանք, կը սքանչանանք մեր նախնեաց հաւատքի ուժին և հզօր կամքին, որուն առջեւ ժայռերն անգամ կը բացուէին, և կը վերածուէին աղօթավայրերու և ուխտատեղիներու:

Աստուծոյ նայիլը աղօթել է արդէն...: Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալը, ապացոյց մըն է որ Ան սիրած է մեզ:

"Տէրունական Աղօթք"ը ոչ թէ աղօթք մըն էր ուսուցուած Յիսուսէ, այլ աղօթե՛լ մը (աղօթելու խտացեալ ձեւ մը), որով-հետեւ աշակերտները խնդրեցին իրենց Վարդապետէն ըսելով. «Մեզի աղօթե՛լ սորվեցուր» ու ո՛չ թէ «աղօթք մը»: Որովհետեւ «Չենք գիտեր թէ ինչպէս պէտք է աղօթել»--Հռոմ. Ը.26: Կ'ուզենք ունենալ աղօթելու հոգին՝ այդ պողպկումը որ կու գայ Հոգիէն:

Կարիքն ու վիշտը կը ստիպեն մեզ աղօթել առ Աստուած՝ (Անառակ Որդիին կարիքն ու վիշտը) զինք հասցուցին մինչեւ զինք սիրող հօրը:

Վիշտը փարատելու և հոգեկան տառապանքը մէկու մը պատմելու լաւագոյն սփոփանքը՝ աղօթե՛լ է: Որովհետեւ առանձնութեան մէջ կարելի է լսել խղճի ձայնը և ըստ այժմ աղօթել Աստուծոյ:

Աղօթել, մօտենալ է Աստուծոյ սուրբ Ներկայութեան:

«Սուրբ պահ է: Բարեւեցէք զիրար սրբութեան համբոյրով. նման եղբօր, նման բարեկամի: Իսկ եթէ եղբայրութեան դէմ դաւաճանած կամ բարեկամութեան մէջ մեղանչած ըլլալով՝ չէք կրնար արժանավայել կերպով հաղորդուիլ աստուածային Խորհրդով, դուրս ելէք, դուռը ելէք ու աղօթեցէք, յանուն զղջումի»:

Յեղափոխական Համբարձում Պոյաճեան
(Մեծն Մուրատ 1860-1915)
կախաղանի սիւնին առջեւ ծնրադիր աղօթեց, ըսելով.

**«Տէ՛ր, ներէ ասոնց, որովհետեւ չեն գիտեր
թէ ինչ կը գործեն»**--ականատես վկայ մը:

Ի՞նչ իմաստ ունի եկեղեցի երթալը կամ աղօթելը առանց զգալու Աստուծոյ ներկայութիւնը: Ինչ իմաստ ունի աշակերտին դպրոց երթալը եթէ ուսում պիտի չստանայ: Ինչ իմաստ ունի մեր կեանքը, եթէ խոտի նման պիտի ապրինք զայն:

Կեանքը, նպատակ մը հետապնդե՛լ է. պայքար մըն է կատարելութեան հասնելու համար:

Կարեւոր չէ այն, ինչ որ մենք կ՛ըսենք, այլ ինչ որ Ա՛ն մեզի կ՛ըսէ և մեր միջոցով կ՛ըսէ: Մեր բոլոր բառերը պիտի ըլլան անիմաստ, եթէ չի բխի մեր ներսէն:

**«Կը խնդրէի և Աստուած չի տար, որովհետեւ գէշ
նպատակով կը խնդրէի, ձեր հաճոյքներուն
ծառայեցնելու համար»,**
կ՛ըսէ Տեառն եղբայր Յակոբոս Դ.3:

Մենք մարդկային բառերով չենք աղօթեր Աստուծոյ, այլ հոգւոյ անմրմունջ զգացութեամբ ու գիտակցութեամբ, որովհետեւ Ան որպէս տիեզերական Միտք, յարաբերութեան մէջն է մեր մտածողութեան:

Երբ խօսիս Աստուծոյ հետ, ըսէ ճշմարտութիւնը: Մի՛ ծածկեր ներքին թշուառութիւնդ, մի՛ արդարացներ յոռի արարքներդ: Ով որ կ՛աղօթէ, կը մօտենայ Քրիստոսի: Աղօթելով կը հասնինք աստուածամերձ սահմաններու:

Ռուս գնդապետ մը (համայնավարութեան շրջանին) կը հարցընէ ամերիկեան դեսպանին թէ ի՞նչ կրնայ ընել հիւլէական պատերազմի մը ժամանակ:

Դեսպանը կ՛ըսէ. «**Պիտի աղօթէի Հայր մեր որ երկինք ես**». համայնավար գնդապետը կ՛ամբողջացնէ Տէրունական աղօթքը:

Դեսպանը մեծ զարմանքով կը հարցնէ թէ ուրկէ և ի՞նչպէս գիտէ աղօթքը:

Գնդապետին պատասխանը կ՛ըլլայ.
«ամէն մարդ գիտէ, "ինչպէ՞ս" մեր մամաներէն սորված ենք»:

Պատմութիւնը չի կերտուիր միայն պայքարով և բազուկներով, ան կարիքը ունի մասնաւորաբար աղօթողներու:

«Աննուաճելի մեծութիւնը, ո՛չ հանճարեղ գիտունն է, ո՛չ ներհուն մտաւորականը, ո՛չ շնորհազարդ արուեստագէտը, ո՛չ դափնեկիր բերթողը, ո՛չ վերասլաց աղօթողը, ո՛չ ամենազօր աշխարհակալը և ո՛չ ալ ոսկեկշիռ միլիոնատէրը»:

Կեանքի մէջ իսկական մեծութիւնը՝ այն մահկանացու մարդն է, որուն սիրտը կը գործէ գթութեան և զոհողութեան բաբախում-ներով: Աղօթող անձը իր սրբութիւնը կը ստանայ Աստուծմէ ու կը սրբացնէ տիեզերքը: Սուրբ Պատարագի խորհուրդին կարճ և լրիւ իմաստը՝

«Քրիստոս պատարագուելով կը բաշխուի հաւատացեալ աղօթողներու մէջ»:

«Ամենակալ Տէր, Քու բարերարութեանդ որպէս արդիւնք գոյացուցիր այս աշխարհը և մարդը, որ հողէն ստեղծելով՝ անոր շունչ տուիր որպէսզի Քեզ փառաբանէ, և զայն ողողեցիր բարի պարգեւներովդ և առատ ողորմութեամբդ: Բայց ան Չա-րէն խաբուելով՝ վտարուեցաւ դրախտէն, մահուամբ հողին դառնալու դատապարտուեցաւ: Սակայն Դուն, ողորմած Տէր, զայն Քու Հայրական խնամիդ չզրկեցիր, այլ Բեզի վերադար-ձուցիր, Քու կամեցած հանգիստիդ մէջ առնելով զայն:

«Միածինիդ աշխարհ գալովը սմանչելի խոստում մը տուիր մեզի. խոստացար մեռելները յարուցանել՝ Քու ամենակարող և հզօր խօսքովդ ըսելով անոնց. «Ինծի՛ եկէք, բոլոր յոգնածներ ու ծանրաբեռնուածներ, և ես հանգիստ պիտի տամ ձեզի»: Այդ խօսքիդ համաձայն հանգի՛ստ շնորհէ Քու այս ծառայիդ, ո՛վ Տէր, մեր Աստուածը. Քու փառաւոր արքայութեանդ հանգիստին արժանացողներու ցուցակին մէջ արձանագրէ զայն, և յաւի-տենական յարկերուդ մէջ տեղ տուր իրեն և եթէ մարդ իսկապէս մեղանչած է այս աշխարհին յատուկ յանցանքներով, Քու ան-լուծանելի խօսքովդ թողութիւն շնորհէ իրեն: Փրկեալներու կարգին դասէ այս հանգուցեալին հոգին, Տէր, որպէսզի անոր հետ մենք եւս փառաւորենք Քեզ, ո՛վ Հայր, Որդիին և Սուրբ Հոգիին հետ միասին, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից Ամէն»:

Եկեղեցին հոգեկան է, և իր յարաբերութիւնները հոգեկան են՝ իր յարաբերութիւնները վախճանեալներուն հետ չեն դադրած, անոնց առնչութիւնները չեն խզուած ողջերուն հետ, և իբրեւ ողջեր, ողջերու հետ հոգիով հաղորդակցութեան մէջ են:

Ակա՛նջ տանք Աստուծոյ ձայնին, գործակցի՛նք պատմու-թեան հետ, ծառայե՛նք եկեղեցիին մէջ: Եկեղեցին մե՛նք ենք: Օր մը երբ Աստուծոյ բացակայութիւնը զգանք մեր կեանքին մէջ, աղօթելու ժամը հասած է: Երբ Աստուծոյ կ՛ըսենք. "Առանց Քեզի չենք կրնար ապրիլ, ինչո՞ւ այդքան լուռ կ՛ապրինք մենք": Աղօթքը հանդիպումն է Աստուծոյ և մարդու, յարաբերութիւն մը, որ թէ՛ խոր է և թէ ո՛չ պարտադիր:

Եթէ գանգատինք որ Աստուած մեզի չի պատասխաներ ու Իր ներկայութիւնը չզգացներ, ժամանակն է որ բննենք մե՛ր փափաք-ները և մե՛ր վարմունքը:

Մե՛նք երբ ամբողջ օր մը, լուռ մնացած ենք Աստուծոյ կան-

չին, միթէ տրտնչալու իրաւունք ունի՞նք:

Յաճախ, Աստուծոյ կանչին պատասխանած ենք ըսելով, որ զբաղ ենք, հիմայ յարմար ժամանակը չէ:

Աղօթել և Աստուծոյ հետ հանդիպում մը ունենալ, ճգնաժամ մըն է, որովհետեւ Աստուած ուժ է, զօրութիւն է, Ճշմարտութիւն է, ու նաեւ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ: Միայն Աստուծոյ ողորմութիւնը դիտելու չէ, այլ նաեւ Անոր Սրբութիւնը և Անմատչելիութիւնը:

Յաճախ կ՛աղօթենք Աստուծոյ, սակայն, միայն բան մը առնելո՞ւ, թէ Ձինք մեր մէջ հրաւիրելու համար: Մեր կարօտը առ Աստուա՞ծ է, թէ Իրմէ ստանալիքներն են՝ մեր իմայաճոյքները:

Աստուած կը մնայ միշտ անմատչելի, բայց Իր ճառագայթը կը հասնի մարդուն: Մեր խնդրանքը առ Աստուած ըլլալու է աղօթախա՛ռն աղաչանքով, աղօթակից և ուխտակից հաւատացեալներու ընկերակցութեամբ:

Ջղջումով ու մեղքերու խոստովանութեամբ:

Եկեղեցին կը տրամադրէ մեզի այդ շնորհընկալ առիթը:

Խորհրդաբանողին ներամփոփման պահը՝ աղօթողի մը հոգւոյն ներքնամասը և ներհայեցողութիւնն է: Աղօթքներու և մտածումներու ընթացքին, Սուրբ Հոգին կ՛առաջնորդէ մեզ ուղիղ մտածելու և շիտակ առաջնորդուելու: Աղօթքը պարտ է ըլլայ աներկմիտ և անխախտ հաւատքով:

Աղօթքը անկապտելի Ջօրութեան մը հետ հաղորդութիւն և յարաբերութիւնն է, ուր մարդկային գիտակցութիւնը կը միաձուլուի աստուածային գիտակցութեան հետ: Աղօթող հաւատացեալը ի վերջոյ կ՛ընկերանայ Պօղոս առաքեալին ըսելով.

«Եղբայրնե՛ր, ինքզինքս դեռ կատարելութեան հասած չեմ համարեր. բայց կ՛աշխատիմ անցեալը մոռնալ և գալիքին նայիլ և ուշադիր կերպով կը վազեմ դէպի նպատակակէտը, ստանալու համար, յաւիտենական կեանքը որուն կը հրաւիրէ մեզ Աստուած, Քրիստոս Յիսուսով»:--Փիլիպ. Գ.13:

Աղօթքը չի բացատրուիր, այլ կ՛ըմբռնուի, որովհետեւ ոգեկան փորձառութիւն մըն է. ո՛չ մաթեմաթիկական գիտութիւն:

Աստուծոյ հետ յարաբերուիլ խորազգած վիճակ մըն է ուր գիտակցութիւնը կը խորասուզուի Արարիչին մէջ:

Աղօթող ենթական, կ՛արտասուէ, կը յանձնուի, կը հրճուի և կը յուսայ:

Սոյն սրբազան պահը կը հրահանգէ միտքերը ու կը պատրաստէ սիրտերը:

Հաւատքը կրօնքի գաւթին է ու նախադուռը դէպի Աստուած. Սուրբերուն աղօթքը, իրենց հանապազօրեայ հա՛ցն ու սնունդն էր, միակ հիմնանիւթը աստուածապաշտութեան: Հոն ուր մարդկային հնարք և ճարտարութիւնը կը լռեն, աղօթքը կը սկսի: Սրբ.Հոգին, կ՛առաջնորդէ հաւատացեալին՝ որ ճշդութեամբ և ուղիղ աղօթէ ու

կը բանայ անոր սաւառնումի հորիզոնը:

Աղօթքը՝ աստուածային սուրբ գերիշխանութիւնը հաստատել է մեր հոգիին մէջ: Սրբազան վայրկեան մըն է մարդկային կեանքին մէջ երբ ան իր սիրտը կը բերէ որպէս զոհ մը Աստուծոյ:

Քրիստոնէութեան մէջ, աղօթքի նշանակութիւնը հոգիի ամենէն նուիրական և սրբազան գործունէութիւնն է:

Քրիստոս աղօթքով սկսաւ Իր առաքելութիւնը (աշխատանքը), աղօթքով շարունակեց և Գեթսեմանիին ու խաչին վրայ աղօթքով վերջացուց:

«Աղօթէ՛ ով հայորդի:
Աղօթէ՛ սրտալի և հոգեթով բառերովը Հու հայրերուդ:
Աղօթէ՛ որպէսզի բացուի՛ս Աստուծոյ և լեցուիս Աստուծմով»:

Ծարականներու իմաստատրուած երգեցողութիւնը յուզմունք է, աղօթք է, ինքնամոռացում է դէպի երկնային տեսիլքներ:

Երաժշտութիւնը՝ աղօթք և պաշտամունք է առ Աստուած:

Հաւատացեալի մը պարտականութիւնը փնտռել ու գտնել է Աստուած. մենք պէտք է գտնենք Աստուած, բայց Ան՝ անգտանելի է ժխորի մէջ: Աստուած բարեկամ է լռութեան: Տեսէք բնութիւնը--ծառ, խոտ և ծաղիկ--անոնք կ՛աճին լռութեան մէջ:

Դիտեցէք աստղերը, լուսինը, արեւը. անոնք կը շարժին լռութեամբ:

«Ո՛րչափ աւելի կը ստանանք լուռ աղօթքի մէջ, այնքան ալ աւելի մեր գործօն կեանքին մէջ: Լռութեան կարիք ունինք, հոգիները շօշափելու համար: Կարեւոր չէ այն, ինչ որ մենք կ՛ըսենք Աստուծոյ, այլ ինչ որ Ա՛ն մեզի կ՛ըսէ և մեր միջոցով կ՛ըսէ: Մեր բոլոր բառերը պիտի ըլլան անիմաստ, եթէ չի գա՛ն մեր ներսէն»--Մայր Թէրէզա:

«Առանց աղօթքի պիտի չկարենայի ես կէս ժամ անգամ աշխատիլ. ես իմ ամբողջ ուժս կը ստանամ Աստուծմէ, աղօթքով...»:

«Զաքարիա՛, (Յովհաննէս Մկրտիչին հայրը) մի վախնար Աստուած լսեց աղօթքդ»--Ղուկ. Ա.12:

Աստուած ե՞րբ լսեց Զաքարիայի աղօթքը, ծերանալէն յետո՛յ լսեց, բայց անպատասխան չի ձգեց:

Մաշտոց պահեցողութեամբ ու աղօթքով կը նուիրէ իր անձը Աստուծոյ որ իրեն պարգեւէ հայերէն լեզուի նշանագիրները:

Աւանդութեան համեմատ՝ երազին մէջ իրեն կը յայտնուի իր փնտռածը՝ գիրերը ու նաեւ անոնց հնչումներն ու գործածութիւնը:

**«Սորվեցուր մեզ, ո՛վ Տէր, տեսնել և օգտագործել
ծառայութեան ամէն պատեհութիւն:
տանի՛ առանց փոխարժէքը հաշուելու, պայքարինի՛
առանց վիրաւորելու, աշխատինի՛ առանց հանգիստ
փնտռելու, ծառայենի՛ առանց վարձատրութիւն
ակնկալելու. այն գիտակցութեամբ թէ Քու կամքդ է
որ կը կատարենի՛. Ամէն»:**

Առանձին է տաճարին մէջ. լուռ և անխօս պատարագ, առանց ժամերգութեան, առանց ծնծղայի և խնկարկութեան. բայց տիեզերական Աչքի մը հսկումը, որ կը յառի ամբողջ մարդկութեան: Այդ շողարձակ Դէմքը իրեն կը նայի. ուր որ դառնայ Անոր Պատկերն է որ կը ցոլայ իր վրայ, իր մէջ և ինք բազկատարած կ՛ըսէ.

«Քեզի նայիլը, ո՛վ Յիսուս, աղօթել է արդէն...»
--Եդ. Սիմէէզեան:

Սիրոյ և փառաբանութեան աղօթքը թեւ կ՛առնէ վերասլաց թեւերով: Աղօթքը արտայայտութիւնն է հոգեկան զօրեղ տենչի, սթանչացման, վիշտի, թախիծի, Մեծ Ջօրութեան առաջ, որ աղօթողին համար կենդանի է, կատարեալ և պատրաստ օգնելու:

Աղօթքը, գիտութիւն մը կամ արուեստ մը ըլլալէ աւելի, հաղորդութիւն մը և յարաբերութիւն մըն է Աստուծոյ հետ, այսինքըն սրտակցութիւն մը Գերբնականին հետ ու հասնիլ է Անհաս կարծուածին:

Աղօթող մը կրնայ կերպարանափոխել թէ՛ ինքզինքը և թէ՛ իր շրջապատը: Աղօթողը առանձնութեան մէջ դէմ յանդիման գըտնըւելով իր Ստեղծիչին հետ, մարդ ինքնագիտակցութեան կու գայ ու կը զղջայ այն ատեն:

Իսկական աղօթողը երբե՛ք պէտք չէ իր նմանը արհամարհէ. իր տկարութիւններն ու սխալները տեսնելով, զղջումի և ինքնագիտակցութեան զգացումով ծունկի գալով և Աստուծոյ գութն ու ողորմածութիւնը հայցելով է որ արդարացումի ճամբան կըրնանք գտնել:

Մարդ ինչպէս որ կը խօսի, նոյնպէս խօսելու է իր Արարիչին հետ: Ա՛յդ պատճառաւ Աստուած խօսիլ շնորհած է մարդուն:

«Ով Տէր, Քու ճամբաներդ ցոյց տուր ինծի,
Քու շաւիղներդ սորվեցուր ինծի,
Ու ճշմարտութեանդ մէջ առաջնորդէ զիս
ու սորվեցուր ինծի:
Քանզի Դուն ես իմ փրկութեանս Աստուածը,
Ես Քեզի կը սպասեմ ամէն օր»--Սաղ. Իե.4:
«Գործօն աղօթքը սէր է և գործօն սէրը՝
ծառայութիւն ընկերին»:

Աղօթքը կ՛արժանանայ իր լման զօրութեան, երբ աղօթող անձը կը հրաժարի բոլոր պիղծ մտածումներէ և խորհուրդներէ սրբութեամբ, ներողամտութեամբ և անձնուրացութեամբ:

«Հայ երգն ու հայերէն աղօթքը անբաժան են իրարմէ: Մէկը սիրտէն է, տաճուկ շունչով, միւսը կը նմանի արցունքի...»:

Աղօթքը հոգիին տենչն է դէպի վսեմը, սուրբը, գեղեցիկը, դէպի Աստուած: Աղօթքը կ՛արժանաւորուի երբ աղօթողը ի՛ր հոգիին ներկայութեամբ և բառերուն իմաստը ըմբռնելով կ՛աղօթէ ապաշխարանքի և զղջումի հոգիով: Աղօթքը կեանք է: Կեանքի երգն է՝ Սիրոյ երգը: Աղօթքը կը ծնանի հերոսներ, կը կերտէ ազատարարներ և կը դարբնէ նուիրեալներ, կը պարգեւէ յաւերժացողներ:

Ջաւակը մօրմէն կը սորվի, թէ ո՞վ է Աստուած, ո՞վ է Քրիստոս, ի՞նչ է սէրը, ի՞նչ է աղօթքը, ինչպէ՞ս պէտք է ապրիլ կեանքը:

Աղօթքը զէնքն է անզէն հաւատացեալին:

Աղօթքը ինքնաարբագրութեան լաւագոյն առիթն է: Խօսի՛նք Աստուծոյ հետ, մարդ կեանքին մէջ երբեք խաւարին հետ չի խօսիր, այլ լոյսին: Աղօթքը նման ճգողականութեան անտեսանելի զօրութիւն մըն է: Աղօթքը հասնիլ է գերբնական Ներկայութեան, որ արդէն հոն է Իր սիրոյ ու ողորմութեամբ: Աղօթքը աւելի մտիկ ընել է լռելեայն, քան խնդրանք և աղերս:

Աղօթքը վսեմ յարաբերութեան ճամբայ մըն է որ կը կամրջէ աշխարհէ դէպի երկինք ու մարդէն դէպի Աստուած: Աղօթքով մարդ դէմ յանդիման կու գայ իր «ես»ին հետ ու կ՛ընծայէ զայն Խաչեցեալի պատուանդանին: Աղօթքը ինքնատեսութեան միջոցն է, որով կը կեդրոնացնենք մեր սեւեռումը Աստուծոյ:

«Աղօթքը շարժումն է այն չուանին՝ որուն
ծայրը կապուած զանգը երկնքի մէջ կը հնչէ»

կ՛ըսէ Ներսէս հայրապետ Լամբրոնացին:

Երբ աղօթքը տիրական ներկայութիւն դառնայ, մեզ կը տանի առաւել աղօթքի՝ դէպի Աստուած մինչեւ այն ատեն որ իրական աղօթողներ ըլլանք:

Մեղաւոր ու սխալական ըլլալու գիտակցութեամբ է, որ աղօթքը իմաստ կը ստանայ: Մեղքի գիտակցութիւնը ունի հետեւեալ հոգեբանական զարգացման աստիճանները՝

ա. Ինքզինք բննադատել,
բ. Ինք իր "ես"ը ուրանալ,
գ. Ինքզինք ուղղել:

Մարդ այն միակ էակն է աշխարհի մէջ որ ունի ինքնագիտակցութիւն՝ խիղճ:

Աղօթքներն և երաժշտական բանաստեղծութիւնը միջոցներ են հոգեւոր ապրումի և բարձրացումի: Մաքուր և ազնիւ ներշըն-

չումով յօրինուած աղերսները, կը մօտեցնեն ենթական աստուածային գիտակցութեան: Գերագոյն աղօթքը լռութեամբ Աստուծոյ առջեւ խոնարհիլ է, երբ մարմինը լուռ է, հոգին կ՛աղօթէ:

Ազդու և արդիւնաւոր գործօն մըն է աղօթքը, Յիսուսի կեանքին մէջ եթէ ոչ, ինչո՞ւ համար Ան կ՛աղօթէր մինչեւ առաւօտ. աղօթքը զօրութեան և կեանքերը հիմնովին փոխող վառ իրականութիւն մըն է:--Յիսուսի համար աղօթքը հաղորդակցութիւնն է Իր Երկնաւոր Հօր հետ: Ան կը փափաքէր վայելել այն երջանիկ Հոգեկցութիւնը և ընկերակցութիւնը որ ծանչցած էր Իր Մարդեղացումէն առաջ:

«Տէրունական Աղօթքը կարելի է մէկ վայրկեանի մէջ արտասանել, բայց ամբողջ կեանքի տեւողութեան ճգնիլ անոր մարտակոչը յաղթանակի վերածելու համար»--Վեր.Վ. Յ. Թուրիկեան:

Աստուած կը լսէ մեր լուռ հառաչանքը, լուռ և անձայն աղօթքը և մեր սիրտի մրմունջն ալ:

1. Գրուած աղօթքները օժանդակներ են որոնք կու գան դարերու խորէն և մեր իրականութեան մէջ կ՛արձագանգեն:

2. Աղօթքը հոգիին ինքնաբուխ պոռթկումն է:

3. Աղօթքը հեզութեան, ծառայութեան, անյիշաչարութեան և սիրոյ բխումն է:

4. Աղօթքը խաղաղութեան և գոհութեան բխումնէ դէպի լաւագոյնը:

5. Աղօթքը տրտմութեան տարակուսանքներու և վիշտերու հրաժարադեղ սփոփանքն է:

Մարդս պայծառացնող գործերը՝ ողորմութիւնը. աղօթքը, և ծոմապահութիւնը--Մատթ. Ջ.1-18:

Աղօթքը բխելու է անձի մը ներքնագոյն էութենէն: Աղօթողը անկեղծ ու յանձնառու ըլլալու է իր խօսքերուն և խնդրանքներուն հանդէպ, ու ո՛չ շատախօս: Ան պարտ է զգալ Աստուծոյ մեծութեան Ներկայութիւնը, անճառելի Սրբութիւնը և երկիւղածութիւնը:

Աստուած թէեւ մեր "Երկնաւոր Հա՛յրն" է, սակայն անպատ անբացատրելի Վսեմութիւն, Վեհանձնութիւն և Վեհափառութիւնն է:

Պետրոսի աղօթքը, Յիսուսի Պայծառակերպութեան՝ այսպէս արձանագրուած է.

«Պետրոս չէր գիտեր թէ ինչ կը խօսէր,»
որովհետեւ զարհուրած էին: Ան աղօթեց ինչ որ բերանը եկաւ.. ---Մարկոս Թ.4:

Աղօթքը կ՛արժեւորուի և կը լսուի այնման, որքան աղօթողը ապրած է իր խնդրանքը: Աղօթք և ապրում պարտ են միահիւսուիլ:

Աղօթքը երկխօսութիւն մըն է Աստուծոյ հետ, Որուն առջեւ կը բանանք մեր սիրտը: Աղօթքը մարդուն ներսէն մղում մըն է դէպի Աստուած, և աւելին՝ թռիչք մըն է:

Ինչ որ չէին կրցած տալ իմաստասիրական հայեցողութիւնները, լացն ու աղօթքը տուած են: Վիշտը և սէրը կը պարփակեն մարդուս կեանքը: Քրիստոս կը մարզեր թէ ի՛նչպէս պէտք է կրել վիշտը:

«Լսել անլսելի յաւերժութիւնը աղօթքի պահուն, երկնատուր շնորհք մըն է որ շատ քիչեր ըմբռշխնած են այդ սրբարար պահը. "Ծանիր զքե՛զ", դիւրին չէ, ոչ ալ հաճելի: Դուն քեզ չես տեսներ այնպէս՝ ինչպէս որ ես, այլ այնպէս՝ ինչպէս որ կ՛ուզէիր ըլլալ:

Միմիայն աղօթքի՛ միջոցով պիտի տեսնես դուն զքեզ, այնպէս՝ ինչպէս որ ես: Մեծ Պահք՝ բառասուն օր խոկումի, աղօթքի, ինքնաքննութեան ու զղջումի միջոցով, ապաշխարութիւն է»:

Սրբ. Յակոբ Մծբնայ հայրապետ-
4-րդ Դարու ասորի և հայ եկեղեցիներու գործիչ,
հաւատքի, աղօթքի, նուիրումի և ծառայութեան
տիպարը եղած է:

Աղօթքի հիմնական դէպք իրողութիւնը ա՛յն է, որ Աստուած Իր ամենագէտ իմաստութեամբ կը լսէ ու կը պատասխանէ ենթակային աղօթքը: Աղօթքի պահը այն սրբազան պահն է, որ հնարաւոր չէ բացատրել, այլ պէտք է սպասել, զգալ և ապրիլ:

Հրէական բոլոր աղօթքները կ՛արտայայտուին յոգնակիով:

Մարդ՝ յոգնակի աղօթելով իր անձը կը միացնէ համայնքին:

Մշտնջենամրմունչ արտասուաբուխ աղօթքներու ծարաւն ունինք և հայանուագ շարականներու և հայաբարբառ աղօթքներու որոնց միջոցով զԱստուած սիրողներ իրարու կը զօդուին հոգեպէս: Իւրաքանչիւր օրը նկատենք պարգեւ մը որ բանալու ենք աղօթքով:

Մարդ, աղօթքով պիտի ճգտի Յաւիտենականին, պիտի հասնի Անհասին, տեսնէ Անտեսանելին, ընդգրկէ Աննահմանելին և ապրի Յաւիտենականը:

Օգոստոս 27, 1998
Թորոնթօ